

GOEDE TIJDEN, SLECHTE TIJDEN

*Korte overdenking bij het monument van Thomas a Kempis,
Bergklooster (Zwolle), zaterdagavond 20 juni 2009,
Door Gert van Klinken*

Het opgegeven thema van deze avond luidt: ‘goede tijden, slechte tijden’. Met het gelijknamige televisieprogramma in gedachten lijken we ons ver verwijderd te hebben van de serene sfeer die geassocieerd wordt met Thomas a Kempis. Toch heeft ook hij aandacht aan dit onderwerp besteed. Dat gebeurt meteen al in het eerste deel van de *Navolging van Christus*, waarin het gaat om de *admonitiones ad vitam spiritualem utiles*, ofwel: de nuttige wenken voor het geestelijk leven.

De goede en de slechte dagen horen beide bij het menselijk leven. De Prediker wist het, en in onze tijd in 2009 is het al niet anders. Thomas a Kempis benadert het vraagstuk praktisch. Eigenlijk gebruikt hij daarbij een heel moderne term, die we zojuist al zijn tegengekomen: die van het ‘nut’. Blijkbaar is het voor Thomas zo dat we, voordat we dieper kunnen doordringen in de geheimen van het leven, eerst een praktische attitude dienen aan te leren om ons te verstaan met wat dat leven zoals op ons afstuurt. Dat is ‘nuttig’, het helpt ons op de route die voor ons ligt. De betreffende passage komt dan ook voor aan het begin van de *Navolging*. In dat stadium, aan het begin van de geestelijke weg, blijkt het ondermeer aan te komen op geestelijke openheid voor ál wat de werkelijkheid ons laat zien en ervaren.

Thomas hoedt zich voor een geforceerde en eenzijdige nadruk op de bloederige en donkere kanten van de werkelijkheid, zoals we die in zijn tijd - de vijftiende eeuw – bijvoorbeeld aantreffen in de kunst van Jheronimus Bosch. Diens visionaire nachtmerries zijn maar al te bekend. Thomas vindt het daarentegen raadzaam om ons indien mogelijk voor dergelijke extremen te hoeden. Gelukkig is het zo dat velen van ons niet meteen in hun leven geconfronteerd worden met het grote kwaad. Maar juist daarom, vindt Thomas, is het nuttig om van meet af aan te wennen aan het gegeven dat de slechte tijden net als de goede eenvoudigweg horen bij het mensenleven (I cap. 12:1):

Bonum nobis est, quod aliquando habeamus aliquas gravitates et contrarietates.

‘Het is goed voor ons, om zo nu en dan met moeilijkheden en tegenslag te maken te hebben.’ Let wel: het gaat hier niet om de verpletterende tegenspoed, maar om de kleinere, alledaagse. Van die laatste kan allerm minst gezegd worden dat die er gewoon niet zou moeten zijn. Integendeel: deze *gravitates et contrarietates* kunnen ons zelfs voorthelpen. Met name kunnen ze ons bevrijden van het idee dat we enkel onszelf kunnen zijn bij voorspoed en wanneer iedereen ons prijst. Tegenspoed, bijvoorbeeld in de vorm van het ondergaan van kritiek, roept ons terug tot ons eigen hart. Het is even slikken, maar het bepaalt ons erbij dat ons zelfrespect niet afhankelijk kan zijn van externe factoren. De tegenspoed, zeker die in de relatief milde vorm, helpt ons om een zekere afstand te nemen ten opzichte van wat buiten ons is en daardoor te beter God te vinden als onze innerlijke getuige.

Niet alleen de goede maar ook de slechte tijden kunnen zo tot geestelijke winst leiden. Ze horen er zoals gezegd allebei bij. Immers:

Quando homo bonae voluntatis tribulatur vel tentatur aut malis cogitationibus affligitur, tunc Deum sibi magis necessarium intelligit, sine quo nihil boni se posse deprehendit (...) tunc etiam bene advertit, perfectam securitatem et plenam pacem in mundo non posse constare (I Cap. 12:6-9).

‘Wanneer een mens van goede wil beproefd wordt of bekoord of gekweld door slechte gedachten, dan beseft zij beter dat zij God nodig heeft, en merkt zij dat zij zonder God tot niets goeds bekwaam is. (...) Dan merkt hij ook goed, dat algehele zekerheid en volmaakte vrede in deze wereld niet kunnen bestaan.’

(vertaling door Gerard Wijdeveld)